

บทสรุปผู้บริหาร

การศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษาชาติ มีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษาชาติ เสนอสาระสำคัญของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อการปฏิรูปการศึกษาชาติที่ควรกำหนดเป็นสาระของกฎหมาย และเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เน้นการดำเนินการศึกษาวิจัยเชิงเอกสารที่เกี่ยวข้องทั้งด้านผลการดำเนินงาน การศึกษาวิเคราะห์กฎหมายที่เกี่ยวข้อง และดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม การระดมความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ ศึกษาข้อเสนอแนวทางการพัฒนาปรับปรุงแก้ไขระบบประกันการคุณภาพการศึกษา ผลการวิจัยสรุปสาระสำคัญ ดังนี้

ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเกี่ยวกับความพึงพอใจในสาระสำคัญที่กฎหมายกำหนดเกี่ยวกับมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาตามที่กฎหมายการศึกษาชาติกำหนด พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาไม่พึงพอใจมาก คือ มาตรา 50 ที่กำหนดให้สถานศึกษาให้ความร่วมมือในการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่มีข้อมูลเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาจะเป็นการสร้างภาระงานให้กับสถานศึกษา การกำหนดให้บุคลากร คณะกรรมการของสถานศึกษา รวมทั้งผู้ปกครองและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ต้องให้ข้อมูลเพิ่มเติมตามคำร้องขอของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) หรือบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรองที่ทำการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา การกำหนดเช่นนี้จะสร้างปัญหาและความยุ่งยากต่อสถานศึกษา และอาจเป็นช่องว่างให้ผู้ประเมินใช้อำนาจข่มขู่สถานศึกษาได้ และในมาตรา 49 กำหนดให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา มีฐานะเป็นองค์การมหาชน ทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา ซึ่งโดยภาพรวมแสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ไม่ต้องการให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา

ผลการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูล โดยการระดมความคิดเห็นจากผู้เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า ปัญหาคุณภาพการศึกษาที่ตกต่ำของประเทศไทยเป็นข้อวิตกกังวลที่มีมาอย่างต่อเนื่อง ปัญหาคุณภาพและระบบการศึกษาไทยในรอบสิบปีที่ผ่านมา พบว่า ผลสัมฤทธิ์ของเด็กไทยอยู่ในเกณฑ์ต่ำทุกครั้งที่มีการประเมินโดยองค์กรต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการประเมินโดย

กระทรวงศึกษาธิการ หรือดำเนินการโดยองค์กรประเมินผลการศึกษานานาชาติ หรือแม้แต่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ปัญหาที่พบอยู่เสมอคือ ผลสัมฤทธิ์ในวิชาสำคัญ เช่น คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษของเด็กไทยส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่าพอใช้ และต่ำกว่าประเทศอื่น ๆ รวมทั้งประเทศเพื่อนบ้าน นอกจากนี้ระบบการศึกษาที่กำหนดหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนไว้ยังไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน ซึ่งมีความหลากหลาย การวัดและประเมินผลเน้นที่การวัดความรู้ ความจำมากกว่าความดีและความสามารถในการปฏิบัติจริง อีกทั้งครูและบุคลากรขาดการพัฒนา ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และการที่อำนาจการบริหารถูกรวมศูนย์ไว้ที่ส่วนกลาง ทำให้มีขั้นตอนการทำงานมาก ส่งผลให้เกิดความล่าช้าเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างสิ้นเปลืองและไม่มีประสิทธิภาพ

ระบบการศึกษาที่กำหนดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาได้เกิดขึ้นมานานในประเทศที่เจริญแล้ว เพราะถือเป็นเรื่องสิทธิขั้นพื้นฐานที่พลเมืองของชาติจะต้องได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพและเป็นเรื่องที่สำคัญมาก เช่น ประเทศอังกฤษถือว่า การศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาคนและพัฒนาประเทศ ตลอดทั้งเศรษฐกิจอีกด้วย สำหรับประเทศไทย เรื่องของการประกันคุณภาพการศึกษาแม้จะให้ความสำคัญอยู่บ้างก็ยังไม่เข้มข้นมากนัก เพราะมองภาพของการศึกษาที่จะช่วยพัฒนาคน พัฒนาประเทศยังไม่ชัดเจน ส่วนใหญ่จะเน้นไปในด้านพัฒนาเศรษฐกิจเป็นหลัก มองวัตถุประสงค์เป็นตัวพัฒนาที่สำคัญ ดังนั้น การศึกษาจึงถูกมองข้ามเป็นเรื่องลำดับรอง จะมีความสนใจมากขึ้นและเป็นกระแสที่กระตุ้นให้เกิดความสำคัญก็ในสมัยที่มีการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งเกิดขึ้นในช่วง พ.ศ.2540 เป็นต้น ซึ่งนักการศึกษาและผู้นำประเทศได้ตระหนักถึงการศึกษาคือจะพัฒนาคน และพัฒนาชาติ จึงมองถึงระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ ดังนั้น ในเรื่องของการประกันคุณภาพการศึกษาจึงเป็นกระแสที่สังคมไทยให้ความสนใจ และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดเป็นหลักการศึกษาที่สำคัญไว้เพื่อให้หลักประกันกับสังคมไทยว่า เมื่อบุตรหลานได้รับการศึกษาจากสถานศึกษาใดก็ตามจะต้องได้คุณภาพซึ่งมีหลักเกณฑ์ และมาตรฐานการศึกษาชาติกำหนดไว้ เพื่อให้บุตรหลานได้มีความรู้ความสามารถ และคุณสมบัติที่สังคมไทยต้องการ เป็นต้น

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามในสาระสำคัญที่กฎหมายกำหนด ในหมวด 6 ตั้งแต่มาตรา 47-51 พบว่า สาระสำคัญที่สร้างปัญหามากที่สุดคือ มาตรา 49 ที่กำหนดให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) มีฐานะเป็นองค์การมหาชน ทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงความมุ่งหมายและหลักการ และแนวการจัดการศึกษาในแต่ละระดับตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ จะมีปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานของสถานศึกษาเป็นอย่างมากคือ เรื่อง กฎเกณฑ์ และวิธีการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ไม่เหมาะสมกับความเป็นจริงของสถานศึกษา และเรื่อง

ผู้ประเมินภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ยังไม่เหมาะสม ไม่มีความน่าเชื่อถือ ขาดการยอมรับจากสถานศึกษา ความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้องมีความเห็นว่า กฎหมายเป็นปัญหาอย่างมากต่อการปฏิบัติงาน สมควรปรับปรุงแก้ไข

สาระสำคัญในมาตราที่ได้รับความพึงพอใจมากที่สุดคือ มาตรา 47 ที่กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก เพราะส่วนใหญ่เห็นว่า เป็นประโยชน์และมีโอกาสสร้างความสำเร็จต่อการจัดการศึกษา สภาพปัญหาอุปสรรคการพัฒนา มาตรฐานการศึกษาและระบบการศึกษาพบว่า ในหมวด 6 ตั้งแต่มาตรา 47-51 สาระสำคัญที่สร้างปัญหามากที่สุดคือ มาตรา 49 ที่กำหนดให้มีสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษามีฐานะเป็นองค์การมหาชน ทำหน้าที่พัฒนาเกณฑ์ วิธีการประเมินคุณภาพภายนอก และทำการประเมินผลการจัดการศึกษา จะมีปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานของสถานศึกษาเป็นอย่างมากคือ เรื่อง กฎเกณฑ์ และวิธีการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ไม่เหมาะสมกับความเป็นจริงของสถานศึกษา และเรื่องผู้ประเมินภายนอกยังไม่เหมาะสม ยังไม่มีความน่าเชื่อถือ ขาดการยอมรับจากสถานศึกษา

ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญอีกประการคือ การจัดการศึกษาในแต่ละระดับของไทยจะมีกฎหมายรองรับการประกันคุณภาพการศึกษาแยกต่างคนละฉบับ ทำให้เกิดการแยกส่วนในการดำเนินการต่างฝ่ายต่างดำเนินการไปไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน แนวทางความเชื่อมโยงของการศึกษาแต่ละระบบไม่สอดคล้องและสอดคล้องกัน จึงเป็นปัญหาต่อการสร้างความเข้าใจให้กับทุกฝ่าย การกำหนด มาตรฐานการศึกษาและการจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา จึงเป็นเรื่องที่สำคัญมากในอนาคตเพื่อเป็นหลักประกันในการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างรัฐ และสถานศึกษามีคุณภาพและมาตรฐานตามที่กำหนดจำเป็นต้องวางหลักเกณฑ์เพื่อตรวจสอบคุณภาพการบริหารและการจัดการศึกษาให้ได้มาตรฐานตามที่กำหนด โดยกำหนดสาระสำคัญไว้ในกฎหมายฉบับเดียวกันเพื่อความสอดคล้องเชื่อมโยง และมีประสิทธิภาพสูง

สรุปสาระสำคัญระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประกอบด้วย

1. สถานศึกษาจะต้องจัดทำโครงสร้างการบริหารที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
2. สถานศึกษาจะต้องแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้มีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้

2.1 กำหนดแนวทางและวิธีดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

2.2 กำกับ ติดตามให้ความเห็นและข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

2.3 เสนอสถานศึกษาแต่งตั้งคณะบุคคลทำหน้าที่ตรวจสอบ ทบทวนและรายงานคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

3. สถานศึกษาจะต้องจัดระบบสารสนเทศที่มาข้อมูลอย่างเพียงพอต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

4. สถานศึกษาจะต้องกำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษาที่ครอบคลุมสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน สถานศึกษา ต้องถื่นและสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

5. สถานศึกษาจะต้องจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงหลักการและครอบคลุมในเรื่อง ต่อไปนี้

5.1 เป็นแผนยุทธศาสตร์ที่ใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพปัญหาและความจำเป็นอย่างเป็นระบบและมีแผนปฏิบัติการประจำปีรองรับ

5.2 กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมายและสภาพความสำเร็จของการพัฒนาไว้อย่างต่อเนื่อง ชัดเจนและเป็นรูปธรรม

5.3 กำหนดวิธีดำเนินงานที่มีหลักวิชาหรือผลการวิจัย หรือข้อมูลเชิงประจักษ์ที่อ้างถึงให้ครอบคลุมการพัฒนาด้านการจัดประสบการณ์เรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การส่งเสริมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล การพัฒนาบุคลากรและการบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้

5.4 กำหนดแหล่งวิทยากรภายนอกที่ให้การสนับสนุนทางวิชาการ

5.5 กำหนดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรของสถานศึกษาทุกคน รวมทั้งผู้เรียนรับผิดชอบ และดำเนินงานตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.6 กำหนดบทบาทหน้าที่และแนวทางให้บิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคลากรในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

5.7 กำหนดการจัดสรรงบประมาณ และการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

6. สถานศึกษาจะต้องดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา รวมทั้งมีการกำกับ ติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

7. ให้คณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาดำเนินการตรวจสอบ ทบทวนและรายงานการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา สำหรับการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้ใช้วิธีการที่หลากหลายและเหมาะสม (การสังเกตพฤติกรรม และกระบวนการทำงาน กระบวนการจัดการเรียนการสอน

การสอบถาม การสัมภาษณ์ การพิจารณาหลักฐาน ร่องรอยการปฏิบัติงาน ตัวอย่างผลงาน และแฟ้มสะสมงาน แบบสำรวจ แบบสอบถาม แบบทดสอบ และแบบวัดมาตรฐาน) การตรวจสอบ และ ทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาจะต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง เพื่อนำไปใช้ ในการปรับปรุง แก้ไข เปลี่ยนแปลง และพัฒนาคุณภาพการศึกษา

8. สถานศึกษาจะต้องจัดให้ผู้เรียนทุกคนในทุกระดับช่วงชั้นที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดได้รับการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลัก และคุณลักษณะที่สำคัญด้วยเครื่องมือมาตรฐาน

9. สถานศึกษาจะต้องจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี โดยระบุความสำเร็จตาม เป้าหมายที่กำหนดในแบบพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา พร้อมหลักฐาน ข้อมูล และ ผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ตามข้อ 8 เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและ สาธารณชน

10. หน่วยงานต้นสังกัดและหน่วยงานต้นสังกัดระดับจังหวัด ส่งเสริม สนับสนุนและ ร่วมดำเนินงานตามระบบการประเมินคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ดังนี้

10.1 จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

10.2 จัดให้มีการกำหนดสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ ในวิชาแกนหลักของสถานศึกษาร่วมกันเป็นรายปี/รายภาค

10.3 จัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลักและคุณลักษณะที่สำคัญด้วย เครื่องมือมาตรฐาน

11. หน่วยงานต้นสังกัดระดับจังหวัด ดำเนินการตรวจสอบและทบทวนคุณภาพสถานศึกษา อย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกสามปี และรายงานผลให้สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดทราบ ทั้งนี้ การตรวจสอบ และทบทวนให้เป็นไปตามข้อ 7 โดยอนุโลม

12. หน่วยงานต้นสังกัด ศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และเผยแพร่นวัตกรรมเกี่ยวกับรูปแบบและ เทคนิควิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้ง กำกับ สนับสนุน ส่งเสริม ติดตาม ประเมินผล และผดุงประสิทธิภาพของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายใน สถานศึกษาด้วย

ข้อเสนอ สาระสำคัญของร่างกฎกระทรวงว่าด้วยระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรให้ยกเลิกกฎกระทรวงที่ประกาศใช้แล้วจำนวน 3 ฉบับ ได้แก่ กฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2546 กฎกระทรวงว่าด้วยระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพ การศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับอุดมศึกษา พ.ศ. 2546 และกฎกระทรวงการประกันคุณภาพ การศึกษา พ.ศ. 2561 สาระสำคัญของกฎกระทรวงใหม่ว่าด้วยระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรประกอบด้วย

หมวด 1 บททั่วไป ควรประกอบด้วย หลักการสำคัญ 5 ส่วน คือ การพัฒนาคุณภาพการศึกษา การติดตาม ตรวจสอบคุณภาพการศึกษา การประเมินคุณภาพการศึกษา การนำผลการประเมินคุณภาพภายนอกไปจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษา และระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

หมวด 2 การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้บังคับแก่สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วไป ยกเว้น สถานศึกษาที่จัดการศึกษาปฐมวัยและศูนย์การเรียนรู้ และให้อำนาจหน่วยงานต้นสังกัด หรือสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประกาศยกเว้น หรือกำหนดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานควรมีรายละเอียด ประกอบด้วย 8 ประการ คือ

- (1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา
- (2) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ
- (3) การจัดทำแผนพัฒนาสถานศึกษาที่มุ่งเน้นคุณภาพการศึกษา
- (4) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาสถานศึกษา
- (5) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา
- (6) การประเมินคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานที่กำหนด
- (7) การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
- (8) การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง

หมวด 3 การประกันคุณภาพการศึกษาภายนอกสถานศึกษามีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความสามารถและมีความสุข ตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ โดยให้คำนึงถึงจุดมุ่งหมายและหลักการเพื่อให้มีการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ยึดหลักความเที่ยงตรง เป็นธรรม โปร่งใส มีหลักฐานข้อมูลตามสภาพความเป็นจริง และมีความรับผิดชอบต่อที่ตรวจสอบได้ สร้างความสมดุลระหว่างเสรีภาพทางการศึกษากับจุดมุ่งหมาย และหลักการการศึกษาของชาติให้มีเอกภาพเชิงนโยบาย หลากหลายทางปฏิบัติ โดยสถานศึกษาสามารถกำหนดเป้าหมายเฉพาะ และพัฒนาคุณภาพให้เต็มตามศักยภาพของสถานศึกษาและผู้เรียน ส่งเสริมและประสานงานในลักษณะกัลยาณมิตร มิใช่การกำกับและควบคุม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการประเมินคุณภาพและพัฒนาการจัดการศึกษาของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ความเป็นอิสระ เสรีภาพทางวิชาการ เอกสิทธิ์ ปรัชญา ปณิธาน วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายของสถานศึกษา

การประเมินคุณภาพภายนอก มีสามขั้นตอน คือ ขั้นตอนก่อนการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา ขั้นตอนระหว่างการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา และขั้นตอนหลังการตรวจเยี่ยมสถานศึกษา สำหรับ

ขั้นตอนก่อนการตรวจเยี่ยมสถานศึกษาให้ผู้ประเมินคุณภาพภายนอกแจ้งกำหนดวัน และกำหนดการตรวจเยี่ยมเป็นหนังสือให้สถานศึกษาทราบก่อนล่วงหน้าไม่น้อยกว่าสามสิบวัน

ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัยต่อไป

จากการดำเนินการวิจัยพบว่า มีประเด็นสาระสำคัญที่สมควรดำเนินการศึกษาวิจัยค้นคว้าเพิ่มเติมเพื่อการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาของชาติให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางปฏิบัติของสถานศึกษาตามหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา เนื่องจาก สถานศึกษาจำนวนมากยังขาดแนวทางในการดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนด ทำให้การดำเนินการของสถานศึกษาเป็นไปตามประสบการณ์และแนวคิดเดิมที่ไม่ถูกต้อง และส่งผลต่อการพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพการศึกษาทั้งภายในและภายนอกโดยตรง การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางปฏิบัติของสถานศึกษาตามหลักเกณฑ์ และวิธีการประเมินคุณภาพภายในสถานศึกษา จึงเป็นเรื่องที่สำคัญและน่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง ผลการวิจัยจะช่วยส่งเสริมและสนับสนุนให้การประกันคุณภาพการศึกษابرรลุตามเป้าหมายได้เป็นอย่างดี

2. ศึกษาวิจัย เรื่อง ตัวชี้วัดและหลักเกณฑ์ระบบการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกสถานศึกษา เนื่องจาก ปัจจุบันสถานศึกษาทุกแห่งต่างสะท้อนให้เห็นว่า ตัวชี้วัดและหลักเกณฑ์การประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอกสถานศึกษาที่สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) กำหนด และนำมาใช้กับสถานศึกษาทุกแห่งทั่วประเทศ ทั้งขนาดใหญ่ และขนาดเล็ก ด้วยหลักเกณฑ์และตัวชี้วัดที่เหมือนกัน ทำให้เกิดการไม่ยอมรับจากสถานศึกษาขนาดกลาง และขนาดเล็ก และสร้างความไม่พอใจอย่างรุนแรงให้กับครูและผู้บริหารสถานศึกษา จนเกิดการไม่ยอมรับการประเมินของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) การศึกษาวิจัยเรื่องนี้ จึงเป็นทางออกหนึ่งในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

3. ศึกษาวิจัย เรื่อง การบังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการกระจายอำนาจการจัดการศึกษา เนื่องจาก กฎหมายได้กำหนดให้มีการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาไปแล้ว แต่ในทางปฏิบัติยังไม่สามารถดำเนินการได้ตามที่กฎหมายกำหนด ทำให้ส่งผลต่อการประกันคุณภาพการศึกษาด้วย ดังนั้น จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาวิจัยและหาทางออกเพื่อให้การดำเนินการเป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด อันจะเกิดผลดีต่อการประกันคุณภาพการศึกษา และเกิดผลดีต่อระบบการศึกษาของชาติต่อไป